

Nr 31

Lagutskottets betänkande i anledning av motion om översyn av gällande åldersgränser för barn och underåriga.

I motionen 1973:620 av fru Hjelm-Wallén m. fl. (s) yrkas att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär en översyn av de åldersgränser för barn och underåriga som lagstiftningen tillämpar.

Motionärerna anför till stöd för yrkandet bl. a. att en genomgång av de åldersgränser för omyndiga, som lagstiftningen har, ger en mycket förvirrad bild. Åldersgränser har försvunnit, tillkommit eller förändrats utan någon helhetssyn. En redovisning av vissa åldersgränser inom olika områden ger enligt motionärerna belägg för att lagstiftningen använder sig av mycket skilda åldersgränser när det gäller rättshandlingsförmåga, samtyckeålder m. m. Åldersgränserna tycks sakna inbördes sammanhang och vara satta efter vad som för det aktuella området vid lagstiftningstillfället ansågs lämpligt. Då det är uppenbart att vår uppfattning angående barns och underårigas rättigheter och skyldigheter genomgår en ständig förändring, finns det enligt motionärernas mening behov av en översyn av de åldersgränser för barn och underåriga som tillämpas inom lagstiftningen.

Utskottet har inhämtat utlåtanden över motionen från Göta hovrätt, riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket, riksskatteverket, skolöverstyrelsen, domkapitlet i Stockholm och centrala studiehjälpsnämnden.

Nuvarande ordning

Remissmyndigheterna har i remissvaren lämnat redogörelser för olika åldersgränser inom vederbörande remissmyndighets sakområde. I familjepolitiska kommitténs slutbetänkande (SOU 1972:34) Familjestöd har ett särskilt kapitel (kap. 11) ägnats åt åldersgränser varjämte en sammanställning av vissa familjepolitiska och andra åldersgränser fogats till betänkandet (bil. 4). Vidare har i den nedan redovisade departementspromemorian (Ds Ju 1973:11) lämnats en redogörelse för gällande rätt, såvitt avser vissa åldersgränser. Utskottet har gjort en sammanställning av dessa uppgifter, vilken fogas som *bilaga* till betänkandet.

Förslag till sänkning av myndighetsåldern till 18 år

Årets riksdag har som vilande för vidare grundlagsenlig behandling antagit förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m. (prop. 1973:90, KU 1973:26). Förslaget innebär en ytterligare sänkning av rösträttsåldern. Enligt förslaget, som bygger på grundlagberedningens

slutbetänkande (SOU 1972:15) Ny regeringsform och ny riksdagsordning skall rösträtt vid val till riksdagen tillkomma varje i riket bosatt svensk medborgare som har uppnått 18 års ålder senast på valdagen. Såväl grundlagberedningen som departementschefen har uttalat sig för att sambandet mellan rösträttsålder och myndighetsålder bibehålls (SOU 1972:15 s. 125, prop. 1973:90 s. 163). Lagutskottet har intagit samma ståndpunkt vid behandlingen av motioner om sänkning av myndighetsåldern (LU 1972:19 s. 11).

Mot bakgrund av det anförda har under sommaren upprättats en promemoria (Ds Ju 1973:11) Förslag om sänkning av myndighetsåldern till 18 år m. m. I promemorian läggs fram förslag om sänkning av myndighetsåldern. Vidare diskuteras vilka följdändringar som kan bli erforderliga när det gäller åldersgränser inom andra sakområden. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt peka på följande.

Reglerna i *FB* om vårdnadens upphörande och samtycke till adoption samt i *ÄB* om behörighet att upprätta testamente har alla nära samband med myndighetsåldern och föreslås därför bli anpassade till sänkt myndighetsålder. En anpassning till den nya åldersgränsen föreslås vidare i lagen (1962:381) om allmän försäkring rörande föreskrifterna om utbetalning av föräldrapenning samt i kungörelsen (1962:520) angående sättet och tiden för utbetalning av pension enligt nyssnämnda lag. Även i utlänningskungörelsens (1969:136) regler om uppehållstillstånd m. m. föreslås sådan anpassning.

På det *straffrättsliga området* finns vissa bestämmelser i 6 kap. BrB som handlar om sedlighetsbrott och som tillmäter 20-årsgränsen betydelse. Med hänsyn till att bestämmelserna om sedlighetsbrott ses över av en särskild utredning, sexualbrottsutredningen, föreslås nu ingen ändring i åldersgränserna.

När det gäller *barnavårdslagstiftningen* föreslås bl. a. den ändringen att åtgärder som beslutats med stöd av 25 a § barnavårdslagen skall upphöra senast när den unge fyller 18 år. Däremot föreslås tills vidare ingen ändring av 20-årsgränsen i 25 § b). I promemorian framhålls att det i samband med den kommande allmänna översynen av socialvårdens utformning får närmare övervägas hur gränsen mellan olika vårdformer och åldersgränser bör dras i framtiden.

Inom *studiestödssystemet* är 20-årsgränsen av stor betydelse. Frågan om lämpligheten av en sänkning av denna åldersgräns förklaras i promemorian inte kunna bedömas förrän de eventuella följderna därav blivit närmare utredda. Några förslag i denna del läggs därför inte fram i detta sammanhang. Avsikten är emellertid att centrala studiehjälpsnämnden skall få i uppdrag att göra en utredning.

Inte heller när det gäller *rusdrycksförsäljningsförordningen* (1954:521) och vissa därtill knutna kungörelser föreslås någon sänkning från 20 till 18 år. Frågan om den lämpliga minimiåldern för rätt till inköp av rusdrycker bör enligt promemorian i första hand bedömas från alkohol- och nykterhetspolitiska synpunkter och inte från den allmänna myndighetsålderns synpunkt. Det synes lämpligt, framhålls det, att

alkoholpolitiska utredningen får överväga frågan om inköpsåldern.

I övrigt föreslås 20-årsgränsen sänkt till 18 år i stort antal författningar.

Promemorian är nu föremål för remissbehandling. Det bör anmärkas att flertalet av de till utskottet avgivna remissyttrandena lämnats innan promemorian offentliggjordes.

Remissvaren

Av remissinstanserna ställer sig endast en, nämligen *socialstyrelsen*, positiv till en översyn i enlighet med motionärernas förslag, dock under förutsättning att den sker i samråd med de utredningar inom socialrättens område som f. n. pågår. Övriga remissinstanser har inte funnit något behov föreligga av en allmän översyn av åldersgränserna.

Socialstyrelsen anför att de många olika åldersgränser som finns inom lagstiftningen inte helt saknar inbördes sammanhang. En del av olikheterna kan enligt *socialstyrelsens* mening förklaras utifrån att åldersgränserna satts efter två huvudprinciper. Dels rör det sig om gränser för barns och ungdoms rättsliga ansvarighet för sina handlingar. Inom detta område tillämpas ganska konsekvent 15 år, 18 år och 20 år som åldersgränser, t. ex. inom strafflagstiftningen, stora delar av skadeståndsrätten, delvis inom avtalsrätten osv. I andra fall har åldersgränserna satts med hänsynstagande till barns och ungdomars behov av ekonomisk och social trygghet. Generellt sett är här åldersgränserna mer varierande, varvid dock den hittills vanligaste gränsen är 16 år. Denna åldersgräns hänger samman med att man tidigare räknat med ett inträde i yrkeslivet vid 16 års ålder. I och med förskjutningen mot längre skolplikt och utbildningstider har åldersgränsen i senare lagstiftning av socialförsäkringskaraktär förskjutits uppåt. Samtidigt har inom t. ex. familjerätten praxis förändrats så att man numera i regel utdömer underhåll upp till 18 år, medan den tidigare gränsen var 16 år.

Även om alltså en del av olikheterna kan förklaras, kvarstår enligt *socialstyrelsens* förmenande att de skilda åldersgränserna verkar förvirrande för den enskilda människan och gör rättstillämpningen svåröverskådlig. Detta är särskilt märkbart inom barna- och ungdomsvårdens område och kräver ibland orimligt mycket arbete. Med hänsyn härtill kan enligt *socialstyrelsens* uppfattning en översyn i enlighet med motionärernas förslag vara motiverad under förutsättning att den sker i samråd med de utredningar inom socialrätten som f. n. pågår.

Göta hovrätt framhåller att om man endast gör en ytlig genomgång av de bestämmelser, som reglerar olika åldersgränser, kan man nog få det intrycket att de skilda åldersgränserna tillkommit utan några djupare överväganden och utan hänsyn till andra tidigare redan fastställda åldersgränser. Emellertid ger en undersökning av gällande bestämmelser om åldersgränser och motiven till dessa vid handen, att olika hänsyn varit avgörande för gränsernas fastställande inom skilda områden samt att

åldersgränsen i varje enskilt fall, så gott som undantagslöst, bestämts först efter särskilda överväganden. Så är t. ex. åldersgränserna inom arbetarskyddslagstiftningen i övervägande grad grundade på den underåriges fysiska utveckling, medan åldersgränserna i t. ex. namnlagen fastställts med hänsyn till underårigas genomsnittliga psykiska utveckling. Man har även eftersträvat att nå överensstämmelse mellan åldersgränser, där huvudsakligen samma överväganden gjorts i fråga om var gränsen skulle gå.

Hovrätten anför vidare att berörd lagstiftning i viss utsträckning är av relativt färskt datum. Att lagstiftningen ändock uppvisar ett system av rikt differentierade åldersgränser beror enligt hovrättens mening i hög grad på att samhället i sig självt har blivit mera komplicerat. Även om mångfalden av åldersgränser inte visat sig vara förknippad med några påtagliga olägenheter, anser hovrätten det eftersträvarsvärt att i största möjliga utsträckning söka undvika en långt driven uppsplätning på olika åldersgränser. En allmän översyn av den omfattning motionärerna föreslår måste emellertid komma att omspanna en mångfald rättsområden av skiftande innehåll, och det torde enligt hovrättens uppfattning vara förenat med betydande svårigheter att inom en sådan utredning erhålla fackkunskap på alla de områden som översynen skulle omfatta. Syftet med motionen synes därför hovrätten inte på ett lämpligt sätt kunna uppnås genom att en särskild utredning tillsätts för att verkställa den föreslagna översynen. Den utredning angående myndighetsåldern som enligt vad ovan sagts pågår inom justitiedepartementet torde bli föremål för en omfattande remissbehandling. Remissen torde därvid kunna utformas på sådant sätt att den omfattar samtliga åldersgränser inom respektive remissmyndighets område. Genom remissvaren kan man enligt hovrättens mening vinna en allsidig belysning av åldersgränserna. På grund av det anförda finner hovrätten för närvarande icke behov föreligga av en allmän översyn av åldersgränserna.

Riksåklagaren (RÅ) erinrar om att det vid den senaste reformen beträffande myndighetsålder gjordes en allmän anpassning inom olika rättsområden till den nya myndighetsåldern. När det gällde kriminallagstiftningen gjordes dock flera undantag härifrån. I anslutning härtill vill RÅ anförda följande.

När det gäller såväl förebyggande och beivrande av brott som bestämmande av påföljder för brott måste mot bakgrund av de lärdomar som vunnits inom de kriminologiska disciplinerna de yngre lagöverträdarna särbehandlas i olika avseenden. Detta gäller inte bara inskränkningar i deras rättigheter i förhållande till äldre personer utan framför allt när det gäller att skydda dem mot sådana bestående eller nya ingrepp i deras tillvaro som är ägnade att skada deras fortsatta utveckling i samhället. Bakgrunden till det anförda är att söka i det självklara förhållandet att individens utveckling till en mogen människa och samhällsmedborgare tar lång tid och individuellt sett inte låter sig fångas inom fixerade åldersgränser. I vissa hänseenden, som när det gäller röstrettsåldern, torde

man utan fara för den enskilde eller samhället kunna generalisera gränserna. Från kriminalpolitiska utgångspunkter måste emellertid hävdas att riskerna för den enskilde liksom för samhället är alltför stora för att man i lagstiftningen skall låta binda sig vid för snäva eller framför allt för låga åldersgränser i olika hänseenden. Faktorer som utvecklingsgrad, omdöme, utbildning och social situation har även i en tämligen normalt utrustad människas liv stort spelrum ända upp till tjugufem-årsåldern. Det framstår därför enligt RÅ:s uppfattning som särskilt angeläget att man inom strafflagstiftningen och på närliggande områden bibehåller de flexibla och vid jämförelse med andra rättsområden disparata åldersgränser, som nu tillåter lämpliga åtgärder till bemötande av kriminella handlingar från yngre lagöverträdare. RÅ ställer sig därför tveksam till möjligheterna att genom ytterligare utredning finna några hållpunkter för ett närmande endast av uniformitetsskäl av kriminallagstiftningens nuvarande åldersgränser till vad som nu gäller eller kan komma att bli gällande på andra områden.

Rikspolisstyrelsen, som i och för sig instämmer i motionärernas konstaterande att vår uppfattning angående barns och underårigas rättigheter och skyldigheter genomgår en ständig förändring, ifrågasätter dock om ur polisiär synpunkt en generell översyn av dessa åldersgränser är av behovet påkallad. Härvid har beaktats att man har att göra med författningar med sinsemellan väsensskilda betingelser för fastställande av en viss ålder. Vidare fortskrider utvecklingen olika snabbt inom olika samhällsområden, vilket i sin tur ger oregelbundna impulser till författningsändringar. Även om det i någon författning kan påvisas att rättsutvecklingen i förevarande hänseende stått stilla i förhållande till de samhällseliga förändringarna anser styrelsen dock att en successiv författningsrevision är att föredraga framför en allmän översyn av åldersgränserna.

Skolöverstyrelsen (SÖ) framhåller att från de synpunkter som SÖ särskilt har att företräda syns inte behov föreligga av den i motionen föreslagna översynen.

Kriminalvårdsstyrelsen delar i och för sig den i motionen framförda meningen att det föreligger ett behov av en översyn av de inom lagstiftningen tillämpade åldersgränserna för omyndiga personer. Något omedelbart behov av ändringar av gällande åldersgränser inom det straff- och processrättsliga området såvitt rör styrelsens verksamhetsområde har emellertid inte visat sig föreligga. Anledningen härtill torde enligt styrelsen vara att ifrågavarande bestämmelser är så utformade att de ger utrymme för en individuell bedömning med hänsyn inte bara till den unge lagöverträdarens ålder utan även hans mognadsgrad och övriga omständigheter i det enskilda fallet. Det finns inte heller enligt styrelsens uppfattning anledning att en eventuell sänkning av myndighetsåldern skall föranleda ändringar av förekommande åldersgränser på det straff- och processrättsliga området. Frågan om ytterligare begränsningar i

möjligheterna att döma unga lagöverträdare till frihetsstraff bör övervägas i annat sammanhang, möjligen vid en genomgång av brottsbalkens påföljdssystem. Sådana ändringar av åldersgränser som skulle medföra utökade möjligheter att ådöma unga lagöverträdare frihetsstraff eller att besluta om häktning av dem motsätter sig styrelsen. Vad särskilt gäller den nedre åldersgränsen för straffbarhet nämner styrelsen att under 1972 intogs i fångvårdsanstalt 31 personer, som vid tiden för domen var under arton år, varav 16 var dömda till ungdomsfängelse och 15 till fängelse. Enligt Statistisk Årsbok 1972 dömdes under 1971 559 personer, som vid tiden för brottsligheten var under arton år, till skyddstillsyn, varav beträffande 61 personer förordnades om att i skyddstillsynen skulle ingå anstaltsbehandling.

Arbetskyddsstyrelsen anför att de åldersgränser 14, 15, 16 och 18 år som gäller enligt arbetskyddslagen är föranledda av tre huvudmotiv, nämligen att slå vakt om barns och ungdomars rätt och skyldighet till lagstadgad skolgång utan hinder av förvärsarbete, att tillgodose behovet av skydd mot yrkesskador vid vissa riskfyllda arbeten och att tillförsäkra minderåriga arbetstagare tillräcklig nattvila. Styrelsen upplyser vidare att den pågående arbetsmiljöutredningen kommer att ta upp hela komplexet av särbestämmelser för minderåriga i arbetskyddslagstiftningen till omprövning. Styrelsen erinrar också om att Sverige genom sitt medlemskap i Internationella arbetsorganisationen (ILO) i Genève har förbundit sig att i sin arbetskyddslagstiftning ta hänsyn till innehållet i av ILO utarbetade konventioner och rekommendationer. Vid Internationella arbetskonferensens 57:e sammanträde (juni 1972) utarbetades ett första förslag till konvention och rekommendation om minimiålder för tillträde till arbete, som i vissa stycken inte överensstämmer med de nuvarande svenska lagföreskrifterna. I vad mån detta skall påverka den svenska lagstiftningen är enligt styrelsen för tidigt att nu ta ställning till.

Avslutningsvis vill arbetskyddsstyrelsen framhålla, att det är angeläget, att en samordning av olika åldersgränser inte får bli ett självändamål. Man måste i varje särskilt fall värdera åldersgränserna med utgående från syftet med bestämmelsen även om härigenom en i och för sig önskvärd samordning mellan i lagstiftningen för olika områden angivna åldersgränser för barn och underåriga inte erhålls.

Riksförsäkringsverket hänvisar till att i familjepolitiska kommitténs slutbetänkande ett särskilt kapitel ägnats åt åldersgränser. Kommitténs förslag har samlats i treårsprogram för utbyggnad av det ekonomiska stödet till barnfamiljerna. En del av förslagen kommer att vara genomförda redan vid årsskiftet 1973/74. Med hänsyn främst till den av kommittén verkställda genomgången av åldersgränser för barnförmåner kan riksförsäkringsverket inte finna att det föreligger något behov av en ny översyn såvitt angår den obligatoriska socialförsäkringens område.

Stockholms domkapitel anför att det enligt 12 § religionsfrihetslagen är vårdnadshavaren som skall göra anmälan om den som är under 18 år

vill vinna inträde i eller utträde ur svenska kyrkan. Enligt domkapitlets mening kan behörighet för underårig som står under annans vårdnad att själv avgöra om han vill inträda i eller utträda ur svenska kyrkan lämpligen anknyta till genomgången konfirmationsundervisning, då vederbörande erhåller kunskap om vad kristen tro och kyrkotillhörighet innebär. Domkapitlet vill därför föreslå, att 12 § första meningen i religionsfrihetslagen erhåller ungefär följande lydelse: "För den som står under annans vårdnad och ej fyllt aderton år göres ansökan eller anmälan som avses i 9, 10 eller 11 § av vårdnadshavare, dock att underårig som genomgått konfirmationsundervisning själv må göra sådan ansökan eller anmälan."

Centrala studiehjälpnsnämnden (CSN) anför bl. a. att den ojämförligt betydelsefullaste åldersgränsen inom studiestödet är 20 år. Denna gräns avgör nämligen huruvida gymnasialt studerande skall betraktas som ekonomiskt fristående från sina föräldrar eller inte. CSN hänvisar vidare till att i den ovannämnda departementspromemorian anføres att CSN skall få i uppdrag att göra en utredning om 20-årsgränsen. Några sådana uppdrag har dock ännu inte lämnats till CSN, som avslutningsvis vill framhålla att det är angeläget att CSN ges det aviserade utredningsuppdraget.

Utskottet

I motionen framhålls att en genomgång av de åldersgränser för omyndiga, som lagstiftningen tillämpar, ger en mycket förvirrad bild. Motionärerna menar att åldersgränserna synes sakna inbördes sammanhang och att de tycks vara satta efter vad som för det aktuella området vid lagstiftningstillfället ansågs lämpligt. Eftersom vår tids uppfattning om barns och underårigas rättigheter och skyldigheter ständigt förändras, föreligger det enligt motionärernas mening ett behov av en översyn av de åldersgränser för barn och underåriga som tillämpas inom lagstiftningen. Motionärerna yrkar därför att riksdagen skall hos Kungl. Maj:t begära en sådan översyn.

Motionen har remissbehandlats. Flertalet remissmyndigheter har i remissvaren lämnat upplysningar om gällande åldersgränser inom vederbörande myndighets ansvarsområde. På grundval av bl. a. dessa uppgifter har inom utskottets kansli upprättats en sammanställning över åldersgränser inom olika sakområden. Sammanställningen är fogad som bilaga till detta betänkande. Utskottet vill betona att den självfallet inte utgör någon fullständig redovisning av gällande åldersgränser inom hela lagstiftningsområdet.

Även om sammanställningen inte är fullständig ger den dock ett klart belägg för att det råder en relativt långt driven uppsplätning på olika åldersgränser. Utskottet kan instämma i motionärernas påstående att denna i förstone verkar förvirrande. En närmare granskning av de skilda åldersgränserna och deras tillkomst visar emellertid att de i regel bestämts

först efter särskilda överväganden. Att det därvid uppstått ett system med rikt differentierade åldersgränser kan enligt utskottets mening förklaras av att åldersgränserna inom olika områden har så väsensskilda syften. I vissa fall skall de vara avgörande för barns och ungdoms rättsliga handlingsförmåga och rättsliga ansvarighet för sina handlingar, medan de i andra fall tillkommit för att ge barn och ungdom ekonomisk och social trygghet. Understundom har barnens fysiska utveckling varit bestämmande för åldersgränsen och ibland har den fastställts under hänsynstagande till den ålder då barnen normalt nått en viss psykisk utveckling.

I likhet med Göta hovrätt anser utskottet att det skulle vara förenat med betydande svårigheter att inom en utredning erhålla fackkunskap på alla de områden som en allmän översyn av åldersgränserna skulle komma att omspänna. En sådan utredning synes utskottet inte heller erforderlig. Flertalet av de bestämmelser som reglerar åldersgränserna har tillkommit under senare tid och de är föremål för en löpande översyn. Utskottet vill dock inte utesluta att det inom vissa områden kan finnas fall där gällande åldersgränser behöver samordnas på ett bättre sätt. Detta motiverar emellertid i och för sig inte en allmän översyn av samtliga åldersgränser. Härtill kommer att inom justitiedepartementet upprättats en promemoria med förslag till sänkning av myndighetsåldern m. m. Som framgår av den ovan (s. 2) lämnade redogörelsen för promemorian kommer en sänkning av myndighetsåldern till 18 år att leda till att ett stort antal åldersgränser behöver justeras. Promemorian är nu föremål för en omfattande remissbehandling. Remissvaren torde ge underlag för en allsidig belysning av åldersgränserna.

Mot bakgrund av det anförda finner utskottet att motionen inte bör föranleda något initiativ från riksdagens sida. Utskottet vill dock understryka att man i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör eftersträva så enhetliga åldersgränser som det är möjligt. En samordning av åldersgränserna får dock inte bli ett självändamål utan varje åldersgräns måste bestämmas så att den verkligen tillgodoser det syfte som den avser att tjäna.

På grund av det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motionen 1973:620.

Stockholm den 13 november 1973

På lagutskottets vägnar
ERIK SVEDBERG

Närvarande: herrar Svedberg (s), Sundelin (s), fröken Anderson i Lerum (s), herrar Hammarberg (s), Sjöholm (fp)*, fru Lundblad (s), fru Jonäng (c), herrar Andersson i Södertälje (s), Winberg (m), Israelsson (vpk), Olsson i Sundsvall (c), fru Swartz (fp), fru Nilsson i Sunne (s) och herr Söderström (m).

* Fj närvarande vid betänkandets justering.

ÅLDERSGRÄNSER FÖR BARN OCH UNDERÅRIGA**A. Bestämmelser i familjerättslig lagstiftning****I. Giftermålsbalken**

- a) 1 kap. 4 § 2 st. om barn avlas i trolovning, som brytes och mannen bär skulden därtill inskränkes skadeståndsskyldigheten om mannen vid hävdandet var under 18 år (bestämmelsen upphör att gälla med utgången av år 1973; se LU 1973:20)
- b) 2 kap. 1 § den som är under 18 år må ej ingå äktenskap utan tillstånd av länsstyrelsen
- c) 2 kap. 2 § den som är under 20 år och ej förut varit gift får ej ingå äktenskap utan föräldrarnas samtycke (upphör att gälla med utgången av år 1973; se LU 1973:20)
- d) 8 kap. 9 § *omyndig* äger genom äktenskapsförord överlåta egendom varöver han själv äger råda

II. Föräldrabalken

- a) 4 kap. 1 § den som fyllt 25 år får antaga adoptivbarn; den som är under 25 år men fyllt 20 år får adoptera eget eller makes barn eller om synnerliga skäl eljest föreligger
- b) 4 kap. 5 § den som fyllt 12 år får ej adopteras utan eget samtycke; dock må den som är under 16 år adopteras utan samtycke om det kan antagas lända honom till skada att han tillfrågas (jfr 20 kap. 6 §; yttrande från barnavårdsnämnden vid adoption av den som är under 18 år); den som är under 20 år får ej adopteras utan föräldrarnas samtycke
- c) 6 kap. 1 § barn i. ä. står under föräldrarnas vårdnad till dess att det fyllt 20 år eller ingått äktenskap
- d) 6 kap. 3 § rätt att hyra bostad för eget bruk inträder vid 18 år
- e) 6 kap. 4 § den som fyllt 18 år får själv sluta arbetsavtal; i vissa fall redan efter 16 år; föräldrarna äger häva sådant avtal om det anses erforderligt; om barnet fyllt 18 år erfordras rättens samtycke till åtgärden

- f) 6 kap. 12 § barn u. ä. står under moderns vårdnad till dess det fyllt *20 år* eller ingått äktenskap
- g) 7 kap. 1 § föräldrarnas underhållsskyldighet upphör tidigast då barnet fyllt *16 år*
- h) 8 kap. 7 § barnavårdsmans uppdrag upphör då barnet fyllt *18 år*; i särskilda fall kan uppdraget förlängas tills barnet fyllt *20 år* (upphör att gälla med utgången av år 1973, se LU 1973:25)
- i) 9 kap. 1 § den som är under *20 år* är omyndig
- j) 9 kap. 2 § den som fyllt *18 år* får själv hyra bostad
- k) 9 kap. 3 § underårig råder över vad han genom eget arbete förvärvat efter fyllda *16 år*; gäller även avkastning av egendomen och vad som trätt i dess ställe
- l) 9 kap. 3 a § den som fyllt *18 år* får själv uppta statligt utbildnings- eller bosättningslån och själv råda över genom lånet uppburna medel m. m. (ej studiehjälp)
- m) 9 kap. 4 § har genom gåva eller testamente egendom erhållits på villkor att underårig må råda däröver skall förmyndaren omhänderta denna egendom, dock att överförmyndarens samtycke erfordras om den underårige fyllt *16 år*
- n) 9 kap. 5 § den som fyllt *16 år* och med vederbörligt tillstånd driver näring får ingå rättshandlingar som faller inom området för rörelsen (undantag betr. vissa förfoganden över fast egendom); jfr p) nedan
- o) 13 kap. 5 § om myndlingen fyllt *16 år* skall förmyndaren höra denne i angelägenheter av vikt
- p) 15 kap. 13 § den som fyllt *16 år* får driva näring med förmyndarens tillstånd
- q) 15 kap. 15 och 16 §§ den som fyllt *16 år* skall höras innan beslut fattas om vissa förfoganden betr. myndlingens fasta egendom
- r) 20 kap. 6 § yttrande från bvn i adoptionsärende om barnet ej fyllt *18 år*

- s) 20 kap. 11 § underhåll till barn må ej mot den underhållsskyldiges bestridande bestämmas för tid efter det barnet fyllt *18 år*
- t) 20 kap. 28 § den som fyllt *16 år* äger själv göra ansökan om rättens åtgärd med avseende å förmynderskap
- u) 20 kap. 29 § den som fyllt *16 år* äger själv föra talan mot överförmyndares eller rättens beslut med avseende å tillstånd till åtgärd beträffande den omyndiges egendom i vissa fall
- v) 21 kap. 4 § verkställighet av dom eller beslut om vårdnad m. m. får ej ske mot barnets vilja om det fyllt *15 år*

III. Ärvdabalken

- a) 9 kap. 1 § testamente må göras av underårig som efter fyllda *16 år* vill förordna om egendom varöver han själv äger råda
- b) 10 kap. 4 § testamentsvittne skall ha fyllt *15 år*
- c) 15 kap. 1 § lagrummets bestämmelser om förverkande av rätt att taga arv eller testamente gäller ej om gärningsmannen var under *15 år*

B. Bestämmelser på det straffrättsliga området

I. Brottsbalken

1. *Sedlighetsbrott och brott mot familj*

- a) 6 kap. 3 § den som har könsligt umgänge med barn under *15 år* dömes för otukt med barn
- b) 6 kap. 4 § 1 st. den som har könsligt umgänge med annan av *m o t s a t t k ö n* som är under *18 år* och som står under hans tillsyn vid skola, anstalt eller annan inrättning eller som eljest står under hans övervakning eller om gärningen sker under utnyttjande av den unges beroende ställning dömes för otukt med ungdom
- c) 6 kap. 4 § 2 st. den som har könsligt umgänge med annan av *s a m m a k ö n* som ej fyllt *18 år* eller också, när det är fråga om beroendeförhållande (= 6:4 1 st.), ej fyllt *20 år* dömes för otukt med ungdom

- d) 6 kap. 6 § den som berör barn under 15 år på sedlighetssårande sätt dömes för otuktigt beteende
- e) 6 kap. 7 § den som vanemässigt eller för att bereda sig vinning förleder den som är under 20 år till otuktigt levnadssätt dömes för koppleri
- f) 6 kap. 8 § den som genom att utlova eller ge ersättning skaffar eller försöker skaffa sig tillfällig könsförbindelse med någon som är under 18 år dömes för förförelse av ungdom
- g) 7 kap. 4 § den som skiljer obehörigen barn under 15 år från den som har vårdnaden dömes för egenmaktighet med barn

2. Påföljder m. m.

- a) 26 kap. 4 § den som är under 18 år får dömas till fängelse endast om synnerliga skäl är därtill; den som fyllt 18 år men ej 21 år må dömas till fängelse endast när detta är lämpligare än annan påföljd
- b) 28 kap. 1 § 2 st. den som är under 18 år får ej ådömas skyddstillsyn med mindre denna påföljd är lämpligare än vård enligt barnavårdslagen
- c) 28 kap. 3 § ej anstaltsbehandling före 18 år; ej verkställighet utan hinder av laga kraft om den dömde fyllt 23 år
- d) 29 kap. 1 § 1 st. den som fyllt 18 år men ej 21 år kan dömas till ungdomsfängelse
- e) 29 kap. 1 § 2 st. den som ej fyllt 18 år eller som fyllt 21 år men ej 23 år får dömas till ungdomsfängelse om sådan påföljd är uppenbart lämpligare än annan påföljd
- f) 33 kap. 1 § straffmyndighetsåldern 15 år
- g) 33 kap. 4 § möjlighet till straffnedsättning för brott som begåtts före fyllda 18 år
- h) 36 kap. 8 § om brott begåtts av någon som ej fyllt 15 år förordnas om förverkande av egendom eller om annan särskild rättsverkan endast om det med hänsyn till omständigheterna kan anses skäligt

II. Lagen (1964:541) om behandling i fångvårdsanstalt

- a) 68 § 4) inneslutning i enrum kan beträffande den som ej fyllt *21 år* ske under högst sju dagar
- b) 71 § den som före fyllda *21 år* varit oavbrutet innesluten i enrum under sju dagar får ej ånyo inneslutas förrän efter ett uppehåll av minst sju dagar

III. Rättegångsbalken (RB)

- a) 5 kap. 2 § den som är eller får antas vara under *20 år* kan vägras tillträde till offentlig domstolsförhandling (motsvarande gäller enligt 16 § förvaltningsprocesslagen)
- b) 20 kap. 14 § om brottet rör den omyndiges person äger han själv angiva brottet eller tala därå om han fyllt *18 år*

IV. Förundersökningskungörelsen (1947:948)

- 15 och 16 §§ bestämmelser om förhör med barn under *15 år* samt barn som fyllt *15* men ej *20 år*

V. Lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål

- 7 § 2 st. läkarintyg (§ 7-intyg) inhämtas innan den som är under *18 år* dömes till ungdomsfängelse

VI. Lagen (1964:167) om särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare

- a) 1 § möjlighet till åtalseftergift för den som vid brottet ej fyllt *18 år*
- b) 7 § den som är under *18 år* får ej häktas om inte synnerliga skäl härför föreligger
- c) 8 § 1 st. brottmål mot den som är under *21 år* skall, om det ej endast är bötesmål, utsättas till handläggning i sådan ordning att målet inte tilldrar sig uppmärksamhet
- d) 8 § 2 st. förhandling inom stängda dörrar kan i vissa fall ske i mål mot den som ej fyllt *21 år*
- e) 9 § 1 st. den som är under *20 år* får inte dömas till fängelse, skyddstillsyn eller ungdomsfängelse utan att vårdnadshavaren har hörts, om så lämpligen kan ske

- f) 9 § 2 st. i under e) nämnda fall skall även personundersökaren höras, när det finns skäl till detta
- g) 10 § i mål (ej bötesmål) mot den som ej fyllt 21 år skall för tjänstgöring i nämnden anlitas nämndeman med insikt och erfarenhet beträffande vård och fostran av ungdom
- h) 11 § offentlig försvarare skall förordnas för den som ej fyllt 21 år om det inte är uppenbart obehövt
- i) 12 § 1 st. mål mot den som är under 21 år skall alltid behandlas skyndsamt
- j) 12 § 2 st. om den som är under 18 år åtalats för brott av viss svårighetsgrad skall, med visst undantag, de tidsfrister som gäller beträffande häktad iakttagas
- k) 13 § bevisalan; prövning hos domstol huruvida den som är under 15 år begått brottslig gärning

VII. Ordningsbetskungörelsen (1968:199)

- 4 § 18 år är minimiålder för utfärdande av ordningsföreläggande för fylleri

VIII. Lagen (1964:168) om verkställighet av bötesstraff

- 12 § 1 st. åklagare skall i vissa fall göra anmälan till barnavårdsnämnd innan han väcker talan om förvandling av böter som har ådömts någon som är under 20 år för fylleri och liknande brott

IX. Lagen (1964:450) om åtgärder vid samhällsfarlig asocialitet

- 1 § den som fyllt 20 år kan under vissa angivna förutsättningar intas i arbetsanstalt

C. Bestämmelser i barnavårdslagstiftning

I. Barnavårdslagen (1960:97)

- a) 15 § skall barn under 15 år kallas till barnavårdsnämnden bör kallelse delges föräldrarna eller annan vårdnadshavare
- b) 20 § är den som ärendet rör under 18 år, bör föräldrarna vara närvarande, när barn hörs av barnavårdsnämnden

- c) 24 § har barnavårdsnämnden beslutat att någon skall omhändertas skall beslutet delges vederbörande om han fyllt *15 år*
- d) 25 § a ingripande av barnavårdsnämnden, beträffande den som ej fyllt *18 år*, på grund av föräldrars eller annan fostrares olämplighet
- e) 25 § b ingripande av barnavårdsnämnden beträffande den som bl. a. begått brottslig gärning; får dock ej ske mot person över *18 år*, om inte hans livsföring motiverar det
- f) 27 § föreskrift upphör att gälla senast då den underårige fyller *20 år*
- g) 28 § övervakning upphör senast då den underårige fyller *20 år*
- h) 31 § ingripande av barnavårdsnämnden mot den som ej fyllt *18 år* bl. a. om föräldrarna avlidit eller övergivit honom; mot den som fyllt *15 år* dock endast efter eget samtycke med visst undantag
- i) 32 § beslut om omhändertagande förfaller om det inte börjar verkställas innan den underårige fyllt *20 år*
- j) 42 § 1 st. samhällsvård enligt 31 § skall förklaras avslutad om den som fyllt *15 år* begär det (visst undantag)
- k) 42 § 2 st. samhällsvården upphör efter fyllda *18 år* (vissa undantag)
- l) 46 § fosterbarn enligt BvL = barn under *16 år*
- m) 55 § barnavårdsanstalt = anstalt för barn under *18 år*
- n) 67 § elev i ungdomsvårdsskola skall skrivas ut från skolan senast när han fyller *20 år* eller, om han omhändertagits för samhällsvård efter fyllda *17 år*, senast tre år efter omhändertagandet

D. Bestämmelser i lagstiftning angående sociala förmåner

I. Lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

- 2 § barnbidrag utgår till och med det kvartal, varunder barnet fyller *16 år*

II. Lagen (1964:143) om bidragsförskott

- 3 § bidragsförskott utgår till och med den månad
varunder barnet fyllt *18 år*

III. Lagen (1962:381) om allmän försäkring

- a) 1 kap. 4 § inskriven hos allmän försäkringskassa fr. o. m. *16 år*
- b) 2 kap. 3 § ersättning för utgifter för tandvård skall ej utgå för den som är under *20 år*; om avgiftsfri tandvård åt sådan försäkrad stadgas i folktandvårdslagen (träder i kraft 1 januari 1974)
- c) 3 kap. 9 § barntillägg till sjukpenning utges för barn under *16 år* (lägre barntillägg för barn under *10 år*)
- d) 3 kap. 18 § när moderskapspenning (fr. o. m. 1 januari 1974 föräldrapenning) tillkommer kvinna, som är under *20 år*, kan försäkringskassan i vissa fall besluta att beloppet skall betalas ut till annan än kvinnan själv
- e) 7 kap. 1 § folkpension i form av förtidspension tillkommer försäkrad som fyllt *16 år*
- f) 8 kap. 1 § rätt till änkepension från folkpensioneringen tillkommer änka med barn under *16 år*
- g) 8 kap. 5 § barnpension utgår till barn under *16 år*
- h) 9 kap. 1 § barntillägg till folkpension utgår till barn under *16 år*
- i) 9 kap. 3 § invaliditetsersättning utgår för tid före den månad då barnet fyller *16 år*
- j) 11 kap. 1 § nedre åldersgräns för beräkning av pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen är *16 år*
- k) 14 kap. 4 § barnpension från tilläggs pensioneringen utgår till barn som ej fyllt *19 år*
- l) 21 kap. 1 § 2 st. den som är inskriven i försäkringskassa (fyllt *16 år*) och studerande kan ansluta sig till frivillig sjukpenningförsäkring

IV. Kungörelsen (1962:520) ang. sättet och tiden för utbetalning av pension enl. lagen om allmän försäkring m. m.

allm. försäkringskassa kan i vissa fall förordna att pension till den som är under *20 år* skall utbetalas direkt till denne

V. Lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

- a) 9 § bl. a. regler om beräkning av försäkrades årliga arbetsförtjänst om han ej fyllt *25, 21 resp. 18 år*, då skadan inträffade
- b) 21 § livränta utgår till avliden försäkringstagares barn till dess barnet fyller *19 år* eller i vissa fall till dess barnet fyller *21 år*

VI. Militärsättningsförordningen (1950:261)

- 7 § 3 mom. motsvarande bestämmelse som 21 § lagen om yrkesskadeförsäkring

VII. Lagen (1956:2) om socialhjälp

- a) 12 § minderårig = ej fyllt *16 år* har rätt till socialhjälp i vissa fall
- b) 33 och 34 §§ huruvida socialhjälp utgått till någon innan eller efter det att han fyllt *16 år* i vissa fall avgörande för kommunens rätt till ersättning för lämnad socialhjälp
- c) 36 § fader eller moder ersättningsskyldig för socialhjälp som lämnats enligt 12 §

VIII. Familjebidragsförordningen (1946:99)

- 3 och 6 §§ familjepenning till värnpliktig utgår för barn under *16 år*

IX. Kungörelsen (1968:425) om statliga bostadstillägg till barnfamiljer

bostadstillägg utgår till familj med barn under *17 år* som helt eller delvis försörjes inom familjen

X. Folktandvårdslagen (1973:457)

- 2 § landstingskommun svarar för avgiftsfri tandvård för barn och ungdom t. o. m. det år de fyller *19 år*

XI. Lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare

- 3 § 3 st. den som fyllt *16 år* får ej ersättning enligt lagen om han inte visar att han genom myndighets ingripande gått miste om arbetsinkomst

E. Bestämmelser i skattelagstiftning**I. Kommunalskattelagen (1928:370)**

- a) 20 § avdrag må ej ske för arbete som utförts av hemmavarande barn under *16 år* eller barn som fyllt *16* men ej *18 år* och som ej anses tillhöra arbetspersonalen
- b) 22 § 1 mom. 4 st. hemmavarande barn som fyllt *16 år* och deltagit i arbete på fastigheten (jordbruk) anses tillhöra arbetspersonalen
- c) 46 § 1 mom. 4) avdrag medges för underhåll av icke hemmavarande barn under *18 år*
- d) 46 § 2 mom. sista st. avdrag för kapitalförsäkringspremier m. m. medges med 500 kr. för ogift med hemmavarande barn under *18 år*
- e) 46 § 3 mom. hemmavarande barn under *16 år* förutsättning för förvärvsavdrag

II. Förordningen (1947:577) om statlig förmögenhetsskatt

- a) 8 § om hemmavarande barn under *20 år* ej taxeras för inkomst, skall föräldrarna taxeras för barnets förmögenhet
- b) 12 § 1 mom. om barn under *20 år* taxeras för inkomst, uträknas förmögenhetsskatten på grundval av föräldrars och barns totala förmögenhet

III. Uppbördsförordningen (1953:272)

- 2 § 4 mom. ensamstående med hemmavarande barn under *18 år* har rätt till skattereduktion

IV. Förordningen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt

- a) 28 § 2 st. har barn eller avkomling till avlidet barn vid skattskyldighetens inträde inte fyllt *20 år* räknas grundavdraget (15 000 kr.) upp ytterligare 3 000 kr. för varje helt år eller del därav, som då återstod till dess barnet fyller *20 år*

- b) 28 § 3 st. fosterbarn = den som före fyllda 16 år stadigvarande vistats i den avlidnes hem och erhållit vård och fostran

F. Bestämmelser i trafiklagstiftning

I. Körkortskungörelsen (1972:592)

- a) 8 § körkort för mc gäller för tung mc, när innehavaren fyllt 18 år
- b) 9 § moped får föras av den som fyllt 15 år
- c) 31 § körkort får utfärdas för:
lätt mc om sökanden fyllt 16 år,
tung mc, personbil, lätt lastbil om sökanden fyllt 18 år,
tung lastbil om sökanden fyllt 19 år,
buss om sökanden fyllt 20 år
- d) 73 § trafikkort får utfärdas om sökanden fyllt 19 år
- e) 89 § traktorkort får utfärdas endast för den som fyllt 16 år eller, om särskilda skäl föreligger, för den som fyllt 15 år
- f) 109 § åldersgränser för övningskörning av:
lätt mc 16 år,
personbil, lätt lastbil 17 år 9 mån.,
tung mc, tung lastbil 18 år,
buss 19 år
- g) 110 § övningskörning skall ske under uppsikt av person som fyllt 21 år

G. Bestämmelser om barns användning till arbete

I. Arbetarskyddslagen (1949:1)

- a) 4 kap. 22 § minderårig enligt AL = den som ej fyllt 18 år
- b) 4 kap. 23 § den som är under 14 år får endast under särskilda förutsättningar användas till arbete (lätt arbete)
- c) 4 kap. 24 § begränsningar att använda den som icke fyllt 15 år till vissa arbeten
- d) 4 kap. 25 § den som ej fyllt 18 år får ej användas till vissa tyngre arbeten; efter särskilt tillstånd den som fyllt 16 år

- e) 4 kap. 33 § bestämmelser om hur minderårigs arbetstid skall förläggas

II. Lagen (1926:72) angående meddelande av förbud för barn att idka viss försäljning

- 1 § förbud må ej meddelas beträffande barn över 16 år

III. Lagen (1970:943) om arbetstid m. m. i husligt arbete

- 10 § särskilda bestämmelser om arbetstid för den som ej fyllt 18 år

H. Bestämmelser på utbildningsområdet

I. Skollagen (1962:319)

- 30 § skolplikt inträder det kalenderår då barnet fyller 7 år och upphör med utgången av vårterminen det år då barnet fyller 16 år (i vissa fall 17 år)
- 32 § barn må i vissa fall tillåtas börja skolgång det år då barnet fyller 6 år
- 51 § central statsmyndighet får inspektera och i vissa fall förbjuda verksamhet vid skola, som närmast hör till dess arbetsområde och som mottar elever under 20 år men inte enligt skollagen eller särskilda föreskrifter står under statlig myndighets inscende eller inspektion

II. Skolstadgan (1971:235)

- 6 kap. 1 § förälder skall i princip anmäla barn för inskrivning i grundskolan under vårterminen det kalenderår när barnet fyller 7 år
- 6 kap. 3 § önskar föräldrarna att barnet skall börja skolgången, när det fyller 6 år, skall barnet samma år anmälas vid inskrivningsförrättningen
- 8 kap. 6 och 45 §§
9 kap. 43, 48, 52,
53, 56, 57 och
59 §§ bestämmelser om att samråd i olika frågor, som rör elever under 20 år, skall ske med elevens föräldrar samt att dessa skall beredas tillfälle att yttra sig i olika sammanhang (liknande stadgan den finns i folkhögskolestadgan och kk om kommunal och statlig vuxenutbildning)

III. Studiestödslagen (1973:349)

- 2 kap. 1 § studerande vid grundskolan har rätt till förlängt barnbidrag från och med kvartalet efter det under vilket han fyllt *16 år*
- 3 kap. 1 § studiehjälp utgår till studerande på gymnasial nivå som fyller högst *19 år* under det kalenderår då läsåret börjar
- 3 kap. 3 § studiehjälp utgår fr. o. m. kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt *16 år*; inkomstprövat tillägg utgår fr. o. m. kvartalet efter det under vilket den studerande fyllt *17 år*
- 3 kap. 19 § föräldrar anses i lagen vara bl. a. far och mor som har vårdnaden eller, i fråga om studerande som har fyllt *20 år*, senast haft vårdnaden
- 4 kap. 2 § studiemedel vid vissa läroanstalter och utbildningslinjer utgår endast till studerande som fyller lägst *20 år* under det kalenderår då läsåret börjar
- 4 kap. 14 § har studerande vårdnaden om barn som ej fyllt *16 år* har han rätt till barntillägg
- 5 kap. 3 § återbetalning av studiemedel sker genom årlig avgift beräknad på bl. a. avgiftsunderlag. Har den återbetalningsskyldige vid årets ingång vårdnaden om barn, som är under *10 år*, minskas avgiftsunderlaget

IV. Studiestödskungörelsen (1973:418)

- 3 kap. 12 § bestämmelse om vad som enligt kungörelsen anses med förälder; motsvarar 3 kap. 19 § studiestödslagen
- 4 kap. 18 § är den studerande under *18 år* skall förmyndaren teckna samtycke på ansökan om studiemedel
- 4 kap. 29 § vid sådana ändrade förhållanden, som kan påverka studiemedelsbeloppets storlek, skall, om den studerande är under *18 år*, hans förmyndare anmäla dessa till studiehjälpsnämnden

V. Lagen (1967:490) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda

- 24 § sarskolplikten består så länge eleven behöver undervisning, dock längst t. o. m. vårterminen det år då han fyller *21 år*; om synnerliga skäl föreligger kan den förlängas med två år

VI. Arbetsmarknadskungörelsen (1966:368)

- 16 § för rätt till utbildningsbidrag enligt kungörelsen krävs bl. a. att sökanden skall ha fyllt *20 år*

I. Exempel på åldersgränser i övrig lagstiftning**I. Lagen (1950:382) om svenskt medborgarskap**

- 2 § ingår svensk man äktenskap med utländsk kvinna blir före äktenskapet fött barn till makarna svensk medborgare om det är ogift och ej fyllt *18 år*
- 3 § utlänning, som oavbrutet haft sitt hemvist i Sverige från det att han fyllt *16 år* och dessutom tidigare haft hemvist här under sammanlagt minst 5 år, förvärvar svenskt medborgarskap genom att sedan han fyllt *21 år* men innan han fyllt *23 år* hos länsstyrelsen i det län där han är kyrkobokförd skriftligen anmäla att han önskar bli svensk medborgare. I vissa fall kan anmälan ske redan vid *18 år*
- 4 § har den som vid födelsen blivit svensk medborgare och oavbrutet haft sitt hemvist i Sverige intill *18 års* ålder förlorat sitt svenska medborgarskap, kan han under vissa förutsättningar återvinna detta
- 5 § förvärvar utländsk man svenskt medborgarskap genom increscens eller återvinning, förvärvar även hans ogifta barn i äktenskapet som har hemvist här i riket och ej fyllt *18 år* svenskt medborgarskap
- 6 § utlänning som fyllt *18 år* kan om han uppfyller vissa andra villkor erhålla svenskt medborgarskap genom naturalisation

- 7 § ogift barn under 18 år förlorar sitt svenska medborgarskap om det blir utländsk medborgare på grund av åtgärder från föräldrarnas sida
- 8 § svensk medborgare, som är född utom riket och aldrig haft hemvist i Sverige och ej heller uppehållit sig i riket under förhållanden som tyder på samhörighet med Sverige, förlorar sitt svenska medborgarskap när han fyller 22 år
- 13 § den som fyllt 18 år har rätt att utan hinder av att han står under annans vårdnad själv göra ansökan eller anmälan enligt denna lag

II. Namnlagen (1963:521)

- 1, 3–5, 12, 13 och 42 §§ i lagen har dragits en skiljelinje mellan barn som ej fyllt 18 år och sådana som uppnått denna ålder och därmed enligt 42 § är att betrakta såsom i namnhänsenande fullmyndiga (får själva göra ansökan eller anmälan)
- 30 § vid ansökan om förvärv av släktnamn skall personbevis innehålla uppgift om sökandens barn under 18 år som står under hans vårdnad och har hans släktnamn
- 38 § rätten skall i namnärende höra barnet om det fyllt 12 år

III. Religionsfrihetslagen (1951:680)

- a) 5 § ej må någon upptas i kloster förrän han fyllt 20 år
- b) 8 § barn u.ä. som före fyllda 12 år erhåller äktenskaplig börd och tidigare ej inträtt i svenska kyrkan inträder genom giftermålet i kyrkan, om en av föräldrarna tillhör denna (föräldrarna kan dock anmäla att barnet ej skall inträda)
- c) 12 § ansökan om inträde och anmälan om utträde för den som ej fyllt 18 år göres av vårdnadshavaren; barn som fyllt 15 år skall dock själv ha samtyckt

IV. Lagen (1938:318) om avbrytande av havandeskap

- 1 och 3 §§ abort på grund av att kvinnan vid hävdandet ej fyllt 15 år får som huvudregel ej ske utan vårdnadshavarens samtycke; förutsätter dock även kvinnans egen begäran

V. Lagen (1972:119) om fastställande av konststillhörighet i vissa fall

- a) 1 § den som fyllt *18 år* kan själv ansöka om fastställelse av konststillhörighet; i annat fall ansöker vårdnadshavaren
- b) 2 § avser ansökan om fastställelse barn som fyllt *12 år* krävs barnets samtycke

VI. Allmänna ordningsstadgan (1956:617)

- a) 6 § 2 st. förbud för den som ej fyllt *16 år* att inom stadsplanlagt område begagna luftbössor o. dyl.
- b) 21 § barn under *15 år* får ej medverka vid vissa offentliga föreställningar
- c) 28 § 2 st. föräldrarna ansvariga för gärning som begåtts av barn under *15 år* i strid mot 6 §

VII. Vapenförordningen (1949:340)

- 6 och 9 §§ förbud mot utlåning av vapen till den som ej fyllt *18 år*

VIII. Förordningen (1959:312) om förbud mot innehav av vissa stiletter m. m.

- a) 2 § springstilet och springkniv får ej innehas av den som ej fyllt *21 år*
- b) 3 § föräldrarna ansvariga för om barn som ej fyllt *15 år* innehar dylika stickvapen

IX. Kungörelsen (1968:71) angående tillämpningen av förordningen (1968:70) med vissa bestämmelser om injektionssprutor och kanyler

- 2 § spruta eller kanyl får ej säljas till den som är under *21 år*, om denne inte styrker att varan behövs för medicinskt ändamål

X. Rusdrycksförsäljningsförordningen (1954:521)

- a) 18 § rusdrycker får ej utminuteras till den som ej fyllt *20 år*
- b) 19 § rusdrycker får ej köpas genom ombud som kan antas vara under *20 år*
- c) 20 § förbud mot att tillhandagå den som kan antas vara under *20 år* med anskaffande av rusdrycker

- d) 50 § förbud mot utskänkning till den som ej fyllt 18 år

XI. Ölförsäljningsförordningen (1961:159)

- 22 § förbud mot utskänkning eller utminuterung till den som ej fyllt 18 år

XII. Kungörelsen (1966:400) om rätt för resande m. fl. att införa varor tull- och avgiftsfritt

- 5, 6 och 9 §§ tobak får införas av den som fyllt 15 år och alkoholhaltiga drycker av den som fyllt 20 år

XIII. Kungörelsen (1963:480) om rätt till införsel av rusdrycker i gåvoförsändelser

- 1 § rusdrycker får införas mot erläggande av tull, där inte omständigheterna föranleder till antagande att mottagaren ej fyllt 20 år

XIV. Kungörelsen (1962:376) med vissa bestämmelser rörande försäljning av obeskattade varor på tullflygplats

- 4 § försäljning får inte ske av tobaksvaror till den som kan antas ej ha fyllt 15 år och av rusdrycker till den som kan antas ej ha fyllt 20 år

XV. Kungörelsen (1960:625) om försäljning av thinner

- 1 § thinner får ej säljas till den som är under 18 år

XVI. Förordningen (1959:348) med särskilda bestämmelser om biograf-föreställningar m. m.

- 3 § 2 mom. och 11 och 15 år gränser för "barntillåten" film
4 § 1 mom.

XVII. Passkungörelsen (1940:471)

- 3 § pass giltigt endast fem år för den som ej fyllt 18 år

XVIII. Lagen (1927:77) om försäkringsavtal

- 19 § försäkringsgivaren ansvarig även om försäkrings-fallet framkallats uppsåtligen eller av grov vårdslöshet av någon som ej fyllt 15 år

XIX. Skadeståndslagen (1972:207)

2 kap. 2 § möjlighet till jämkning då skada vållats av den som ej fyllt 18 år

XX. Bestämmelser om vittnen**1) Rättegångsbalken**

a) 36 kap. 4 § beroende av rättens prövning huruvida den som är under 15 år skall vittna

b) 36 kap. 13 § den som är under 15 år får ej avlägga ed

2) Lagen (1946:805) med särskilda bestämmelser om vittne vid vissa rättshandlingar

den som är under 15 år godkännes ej som vittne

XXI. Lagen (1958:642) angående blodundersökning m. m. i mål om äktenskaplig börd eller vid utredning av faderskapet till barn utom äktenskap

2 § föreläggande om blodundersökning ges vårdnadshavaren såvitt angår barn som ej fyllt 18 år

XXII. Rennäringslagen (1971:437)

14 § dödsboet efter renskötande medlem i sameby får fortsätta renskötelsen under tre år från dödsfallet; är renskötselberättigad dödsbodelägare under 20 år räknas tiden från det han fyller 20 år

XXIII. Statstjänstemannastadgan (1965:601)

5 § ordinarie tjänst får innehas av den som har fyllt 20 år; extra ordinarie tjänst endast av den som har fyllt 19 år

XXIV. Stadgan (1965:602) om vissa tjänstemän hos kommuner m. fl.

4 § = 5 § i statstjänstemannastadgan

XXV. Sjöbefälskungörelsen (1960:487)

7 § 1 st. för behörighet att vara befälhavare på handelsfartyg och fiskefartyg krävs bl. a. att ha uppnått 20 års ålder

XXVI. Börsordningen (1969:546) för Stockholms fondbörs

- 15 § för godkännande som börsombud krävs i princip minst 25 års ålder, men ålderskravet får nedsättas till 20 år om särskilda skäl föreligger

XXVII. Reglementet (1962:698) angående statens grupplivförsäkring

rätten till ersättning beroende bl. a. av om arbetstagaren vid dödsfallet uppnått 20 års ålder och om han efterlämnar barn under denna ålder

XXVIII. Värnpliktslagen (1941:967)

- 1 § svensk man är värnpliktig fr. o. m. det kalenderår under vilket han fyller 18 år; inskrivning kan ske tidigare men ej före det år han fyller 16 år

XXIX. Lagen (1973:370) om arbetslöshetsförsäkring

(träder i kraft 1 januari 1974)

- 8 § vid bestämmande av ramtid enligt 6 § inräknas inte tid då försäkrad varit förhindrad att arbeta på grund av vård av eget barn eller adoptivbarn som ej fyllt 2 år
- 50 § från rätt att bli medlem av erkänd arbetslöshetskassa skall undantas den som inte fyllt 15 år

XXX. Lagen (1973:371) om kontant arbetsmarknadsstöd

(träder i kraft 1 januari 1974)

- 4 § kontant arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet tillkommer den som har fyllt 16 år
- 8 § = 8 § i lagen om arbetslöshetsförsäkring
- 10 § vid tillämpningen av 6–9 §§ angående arbetsvillkor m. m. tas ej hänsyn till tid innan sökanden uppnått 15 års ålder

XXXI. Kungörelsen (1967:453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m. m.

- 10 § garanti för förvärvslån eller driftslån lämnas bara den som fyllt 20 år (= 8 § kungörelsen (1968:377) om statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering och 7 § kungörelsen (1971:420) om rationaliseringsstöd till vissa jordbruk)

XXXII. Utlänningskungörelsen (1969:136)

- 32 § ogift utländskt barn under 20 år får uppehålla sig i landet utan uppehållstillstånd, såvida en av vårdnadshavarna är svensk medborgare och bosatt här i landet eller har uppehållstillstånd eller bosättningstillstånd
- 42 § motsvarar regeln i 32 §, såvitt avser arbetstillstånd
- 55 § bosättningstillstånd får meddelas även utlänning som ej fyllt 20 år
- 59 § anmälnings- och underrättelseskyldighet föreligger i fråga om utlänning som fyllt 16 år
- 61 § den som upplåter bostad i hotell och pensionat åt utlänning som ej fyllt 16 år behöver ej göra föreskriven anmälan till polismyndighet
- 62 § den som i sin tjänst anställer utlänning som fyllt 16 år skall skriftligen anmäla till polismyndighet när utlänningen tillträder och avslutar anställningen